

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

Kompetence porodních asistentek v České republice

Veronika Rejmanová

Bakalářská práce

2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika REJMANOVÁ**
Studijní program: **B5341 Ošetrovatelství**
Studijní obor: **Porodní asistentka**
Název tématu: **Kompetence porodních asistentek v České republice**
Zadávací katedra: **Katedra porodní asistence**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Sběr informací, vhodné literatury a poté podrobnější studium týkající se kompetence porodních asistentek
2. Stanovení výzkumných záměrů, cílů a metod průzkumu
3. Zhotovení dotazníků
4. Konzultace s vedoucím bakalářské práce
5. Výběr vhodných respondentů a rozdání dotazníků
6. Analýza a interpretace získaných dat
7. Kritické zhodnocení a doporučení

Rozsah grafických prací: dle doporučení vedoucího
Rozsah pracovní zprávy: 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

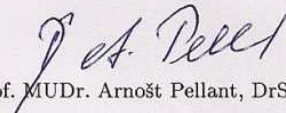
Seznam odborné literatury:

1. VRÁNOVÁ, V. Historie babictví a současnost porodní asistence. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 203 s. ISBN 978-80-244-1764-6.
2. DOLEŽAL, A. Od babictví k porodnictví. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2001. 144 s. ISBN 80-246-0277-6.
3. KUTNOHORSKÁ, J. Výzkum ve zdravotnictví. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008. 123 s. ISBN 978-80-244-1877-3.
4. ŠANDEROVÁ, J. Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2005. 209 s. ISBN 80-86429-40-7.
5. Vyhláška 424/2004, která stanoví činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. [cit. 2009-02-23]. Dostupný z WWW: < <http://portalkvality.mzcr.cz/Pages/14-Standardy-osekrovatelske-pece.html> >.

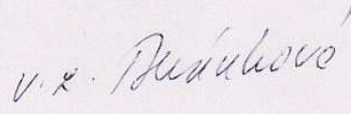
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Markéta Moravcová
Katedra porodní asistence

Datum zadání bakalářské práce: 30. listopadu 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 23. dubna 2010

prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. února 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval/a samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil/a, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 12. 4. 2010

.....
Veronika Rejmanová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila své poděkování všem, kteří se podíleli na tvorbě této práce. Děkuji především Mgr. Markétě Moravcové za odborné vedení mé bakalářské práce, za rady a připomínky, které mi poskytovala při jejím zpracování. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za psychickou podporu a trpělivost během celého studia.

.....
Veronika Rejmanová

SOUHRN

Tématem bakalářské práce jsou kompetence porodních asistentek v České republice. V teoretické části je definován pojem kompetence, popsán vývoj historie porodní asistence, historický vývoj vzdělávání porodních asistentek a legislativa týkající se profese porodní asistentky.

Ve výzkumné části jsou pomocí dotazníkového šetření zjišťovány znalosti porodních asistentek v oblasti právní legislativy a znalosti kompetencí profese porodní asistentky.

KLÍČOVÁ SLOVA

porodní asistentka, kompetence, historie porodní asistence, právní legislativa

TITLE

Competence of midwives in Czech Republic

ABSTRACT

This bachelor work subject are Competence of midwives in Czech Republic. The theoretical part defines the concept of competence, describes the historical development of midwifery, historical development midwives education possibilities and legislation for profession midwives.

In experimental parts are recognition knowledge of midwife in the area law legislature and knowledge jurisdiction of profession midwife.

KEY WORDS

midwife, competency of midwives, the historical development of midwifery, law legislature

Obsah

Úvod.....	8
Cíle práce	9
I Teoretická část.....	10
1 Kompetence profese porodní asistentky v České republice	10
2 Legislativa vztahující se k porodní asistenci v České republice.....	11
2.1. Zákon č. 96/2004 Sb.	11
2.2 Vyhláška MZ ČR č. 424/2004 Sb.	12
2.3 Porodní asistentka se specializovanou působností.....	14
2.3.1 Porodní asistentka pro perioperační péči	14
2.3.2 Porodní asistentka pro intenzivní péči	14
2.3.3 Porodní asistentka pro intenzivní péči v neonatologii	14
2.3.4 Porodní asistentka pro komunitní péči	14
3 Historický vývoj profese porodní asistentky	16
3.1 Historie profese porodní asistentky v českých zemích	17
3.2 Významná jména v historii porodnictví.....	18
4 Historie vzdělávání porodních asistentek v Pardubickém kraji.....	20
II Výzkumná část	22
5 Metodika výzkumu	22
5.1 Výzkumný vzorek	22
5.2 Zpracování dat.....	23
5.3 Výzkumné záměry	23
6 Analýza a zhodnocení získaných dat	24
7 Diskuse.....	41
Závěr	44
Soupis bibliografických citací	45
Seznam příloh	47
Příloha A	48
Příloha B	51

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám znalostmi porodních asistentek, které se týkají právní legislativy a kompetencemi, které porodní asistentka samostatně vykonává. Vyhláškou Ministerstva zdravotnictví České republiky (dále jen MZČR) č. 424/2004 Sb. MZČR jsou kompetence pro porodní asistentky jasně stanoveny. Ovšem některé kompetence spadají do kompetencí lékaře i porodní asistentky, typickým příkladem je vedení fyziologického porodu. Podle zvyku oddělení vede porod pouze lékař za asistence porodní asistentky, nebo může vést porod porodní asistentka, u porodu je přítomen i lékař a zasáhne pouze při vzniklých komplikacích. V každém případě je nutné najít rovnováhu ve spolupráci mezi porodní asistentkou a lékařem. Vztah je založený na vzájemné týmové spolupráci a vzájemném respektování obou profesí.

Na druhou stranu je porodní asistentka často nucena vykonávat pracovní úkony, které spadají do kompetencí nižšího zdravotnického personálu. Mezi tyto kompetence například patří: umývání nástrojů po porodu, manipulace s použitým prádlem, stlaní lůžka a úklid porodního boxu po porodu. Je proto otázkou proč tyto kompetence porodní asistentka musí vykonávat? Příčinou může být nedostatek personálu a financí. V mnoha případech porodní asistentka nevykonává pracovní činnosti dle kompetencí, které má jasně stanovené vyhláškou Ministerstva zdravotnictví a vykonává kompetence nižšího zdravotnického personálu.

Dále se v mé bakalářské práci zabývám historickým vývojem profese porodní asistentky a historickým vzděláváním porodních asistentek v České republice. Historický vývoj naší profese i vzdělávání úzce souvisí s vývojem kompetencí profese porodní asistentky.

Součástí mé bakalářské práce je výzkumná část, která udává výsledky mého vlastního výzkumu, který se týkal znalostí porodních asistentek. Byla zjišťována znalost kompetencí v péči o novorozence, edukace těhotné ženy a znalost kompetencí prováděných porodní asistentkou na porodním sále.

Cíle práce

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit znalost kompetencí u porodních asistentek (dále také PA) pracujících na porodním sále.

Mezi další cíle patří:

- zjistit informovanost PA o rozsahu jejich kompetencí v péči o novorozence,
- zjistit, zda PA znají rozsah kompetencí v edukaci o těhotnou ženu,
- zjistit, která věková kategorie PA bude znát lépe své kompetence,
- zjistit informovanost PA o rozsahu jejich kompetencí v péči o rodičku na porodním sále.

I Teoretická část

1 Kompetence profese porodní asistentky v České republice

Kompetence (z lat. con - petere, shodovat se, souhlasit) znamená schopnost, způsobilost nebo oprávnění, které je důležité k splnění určitého úkolu. Termín kompetence, neboli také **pravomoc**, je souhrn práv (disponovat prostředky a lidmi) a moci (nástrojů, umožňujících požadovat určité činnosti, práce, atd. a uplatňovat za jejich správný výkon odměny a za nesplnění sankce) umožňující splnění delegovaných úkolů. Pravomoc umožňuje dané osobě zastávající tuto pozici používat volnost k rozhodování, které ovlivňuje ostatní. Čím jasnější je linie pravomocí od nejvyšší pozice managementu k jakékoli podřízené pozici, tím jasnější je odpovědnost za rozhodování. (1)

Kompetence v porodní asistenci můžeme rozdělit na teoretické (teoretické znalosti, pochopení) a praktické (praktické dovednosti, technické schopnosti a umění správné komunikace s klientkou a její rodinou).

Výhody jasně strukturovaných kompetencí:

- poskytují jasný obraz role a povinností porodní asistentky,
- informují o zajištění ochrany veřejnosti,
- usnadňují volný pohyb porodních asistentek globálně, a tím přes hranice států,
- poskytují základ pro stanovení norem,
- posilují profesionální odpovědnost jednotlivců a kolektivů,
- objasňují přínos porodní asistentky v souvislosti s přínosem zdravotnických a jiných pracovníků v rámci multidisciplinárního týmu,
- poskytují základ pro přípravu osnov vzdělávání porodních asistentek a hodnotících postupů jak v teoretické, tak praktické části studia. Tyto osnovy jsou zárukou toho, že porodní asistentky mají vzdělání, které vyhovuje současným požadavkům na zdravotnickou péči a ošetřovatelství v jejich zemi, a že jejich povinností bude udržovat si své kompetence,
- pomáhají při stanovení profesních očekávání spojených s rolí porodní asistentky,
- poskytují základ pro stanovení kritérií výkonu specifických pro dané povolání. (2)

2 Legislativa vztahující se k porodní asistenci v České republice

Porodní asistentku potkává řada situací, kdy jí mohou právní předpisy poskytnout nezbytnou oporu pro její rozhodnutí a jednání. Níže je uvedený zákon a vyhlášky vztahující se k výkonu povolání porodní asistentky v ČR.

2.1 Zákon č. 96/2004 Sb.

V současné době je stěžejním zákonem týkajícím se kompetencí zákon MZ ČR č. 96/2004 Sb. ze dne 4. února 2004 O podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). Tento zákon v § 3 stanovuje Způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka. (3)

Tu má ten, kdo:

- 1) *„má odbornou způsobilost podle tohoto zákona*
- 2) *je zdravotně způsobilý*
- 3) *je bezúhonný“ (3)*

Zákon č. 96/2004 Sb. § 6 stanovuje odbornou způsobilost k výkonu povolání porodní asistentky, kterou získá absolvováním:

- a) nejméně tříletého akreditovaného zdravotnického bakalářského studia pro přípravu porodních asistentek,
- b) tříletého studia v oboru diplomovaná porodní asistentka na vyšších zdravotnických školách, pokud bylo studium zahájeno ve školním roce 2003/2004,
- c) oboru ženská sestra nebo porodní asistentka na středních zdravotnických školách, kdy studium bylo zahájeno ve školním roce 1996/1997. (3)

Mezi odborné způsobilosti k výkonu povolání porodní asistentky patří vedení fyziologického porodu, péče o novorozence a péče o pacientky na oddělení gynekologie. Porodní asistentka také poskytuje péči a rady ženám během těhotenství, při porodu

a v šestinedělí. Ve spolupráci s lékařem se porodní asistentka podílí na prevenci, léčbě, diagnostice, rehabilitaci a dispenzarizaci péče. (3)

2.2 Vyhláška MZ ČR č. 424/2004 Sb.

V této vyhlášce jsou stanoveny činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. § 3 stanovuje činnosti porodní asistentky, která bez odborného dohledu a bez indikace:

- a) poskytuje zdravotní péči dle právních doporučení,
- b) dbá na dodržování hygienicko-epidemiologického režimu,
- c) vede zdravotnickou dokumentaci a pracuje s informačním systémem nemocnice,
- d) poskytuje klientovi informace dle své odborné způsobilosti,
- e) provádí praktickou výuku ve studijních oborech k získání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání,
- f) podílí se na aktivní přípravě ošetrovatelských standardů.

Specifické činnosti porodní asistentky jsou obsaženy v § 5 vyhlášky č. 424/2004 Sb. Porodní asistentka poskytuje a zajišťuje bez odborného dohledu a bez indikace základní a specializovanou péči těhotným, rodičím a ženám v období šestinedělí.

A to zejména v následujících činnostech:

- a) poučení o životosprávě v těhotenství a při kojení, přípravě na porod, ošetření novorozence a o antikoncepci; poskytuje rady a pomoc v otázkách sociálně-právních,
- b) navštěvuje rodiny těhotných, šestinedělek a gynekologicky nemocných, sleduje jejich zdravotní stav,
- c) podporuje a edukuje ženu v péči o novorozence, včetně edukace o kojení a předcházení jeho komplikacím,
- d) diagnostikuje těhotenství, předepisuje, doporučuje nebo provádí vyšetření nutná ke sledování fyziologického těhotenství, sleduje ženy s fyziologickým těhotenstvím, poskytuje jim potřebné informace o prevenci komplikací; rizikové pacientky předává do péče lékaře se specializovanou způsobilostí v oboru gynekologie a porodnictví,
- e) sleduje stav plodu v děloze vhodnými klinickými i technickými prostředky, rozpoznává u matky a plodu příznaky patologií, které vyžadují zásah lékaře, a pomáhá mu v případě zásahu; při nepřítomnosti lékaře provádí neodkladná opatření,

- f) připravuje rodičky k porodu, pečuje o ně ve všech dobách porodních a vede fyziologické porody, kompetentní je i pro potřebu případného nástřihu hráze; v neodkladných případech vede i porody v poloze koncem pánevním; neodkladným případem se rozumí vyšetřovací nebo léčebný výkon nezbytný k záchraně života nebo zdraví,
- g) ošetřuje porodní a poporodní poranění a pečuje o ženu v průběhu šestinedělí,
- h) zajišťuje přejímání, kontrolu, uložení a manipulaci s léčivými přípravky, dále zajišťuje jejich dostatečnou zásobu,
- i) zajišťuje přejímání, kontrolu a uložení zdravotnických prostředků a prádla, manipulaci s nimi, jejich dezinfekci a sterilizaci a jejich dostatečné zásobování. (4)

§ 4 vyhlášky MZ ČR č. 424/2004 Sb. stanovuje činnosti pro všeobecnou sestru, které spadají i do kompetencí porodní asistentky. Mezi tyto kompetence např. patří: měření a hodnocení fyziologických funkcí, odběry biologického materiálu, rehabilitace s klientem, edukace klienta a aplikace injekcí.

§ 5 vyhlášky MZ ČR č. 424/2004 Sb. dále stanoví, že porodní asistentka poskytuje bez odborného dohledu a bez indikace ošetrovatelskou péči fyziologickým novorozencům prostřednictvím ošetrovatelského procesu a provádí jejich první ošetření, včetně případného zahájení okamžité resuscitace. (4)

„ Porodní asistentka pod přímým vedením lékaře se specializovanou způsobilostí v oboru gynekologie a porodnictví:

- a) asistuje při komplikovaném porodu,*
- b) asistuje při gynekologických výkonech,*
- c) provádí instrumentaci při porodu císařským řezem*

Porodní asistentka se podílí pod odborným dohledem porodní asistentky se specializovanou způsobilostí v oboru nebo všeobecné sestry se specializovanou způsobilostí v oboru, případně zaměření, v souladu s diagnózou stanovenou lékařem na poskytování vysoce specializované ošetrovatelské péče. Přitom zejména vykonává činnosti podle § 4 odst. 1 písm. b) až i).“ (4) „ Porodní asistentka dále vykonává činnosti podle § 4 odst. 1, 3 a 4 u těhotných a rodících žen, šestinedělek a pacientek s gynekologickým onemocněním.“ (4)

2.3 Porodní asistentka se specializovanou působností

Hlava II. § 60 stanovuje činnosti porodní asistentky se specializovanou způsobilostí. Po získání specializované způsobilosti vykonává činnosti podle § 5 a § 48 tj. činnosti všeobecné sestry se specializovanou působností. Dle § 5 sleduje a hodnotí fyziologické funkce, pozoruje, hodnotí a zaznamenává stav klienta, zajišťuje a provádí vyšetření biologického materiálu, dále také provádí nácvik sebeobsluhy s cílem zvyšování soběstačnosti.

2.3.1 Porodní asistentka pro perioperační péči

Porodní asistentka pro perioperační péči vykonává činnosti podle § 60 při péči o pacientky v oboru gynekologie a porodnictví před, v průběhu a bezprostředně po operačním výkonu. Dále také vykonává činnosti sestry pro perioperační péči podle § 50. (4)

2.3.2 Porodní asistentka pro intenzivní péči

Porodní asistentka pro intenzivní péči vykonává činnosti podle § 60 při péči o pacientky v oboru gynekologie a porodnictví starší 10 let, u kterých dochází k selhání základních životních funkcí nebo při hrozícím selhání. Přitom vykonává činnosti sestry pro intenzivní péči podle § 49 odst. 1. (4)

2.3.3 Porodní asistentka pro intenzivní péči v neonatologii

Porodní asistentka pro intenzivní péči v neonatologii vykonává činnosti podle § 60 při péči o novorozence a kojence, u kterých dochází k selhání základních životních funkcí nebo toto selhání hrozí. Tyto činnosti vykonává i u nedonošených dětí, přitom vykonává činnosti dětské sestry podle § 51 odst. 6. (4)

2.3.4 Porodní asistentka pro komunitní péči

Porodní asistentka vykonává činnosti podle § 60 při poskytování primární péče, integrované péče a preventivně zaměřené péče o ženy, novorozence a jejich rodiny a o skupiny osob ve vlastním sociálním prostředí; tato skupina může být vymezena zejména

společným sociálně-kulturním prostředím, územím, věkem, zdravotním stavem nebo rizikovými faktory. A to:

a) bez odborného dohledu a bez indikace

1. sleduje zdravotní a sociální situaci žen, novorozenců a jejich rodin z hlediska koordinace poskytované zdravotní a sociální péče v oblasti péče o ženu a dítě a spolupracuje s odpovědnými orgány,
2. hodnotí zdravotní rizika skupiny osob z hlediska reprodukčního zdraví žen a novorozenců a podílí se na sestavování priorit jejich řešení na základě epidemiologických a statistických dat a výsledků výzkumů, připravuje a realizuje projekty podpory zdraví žen,
3. provádí poradenskou činnost v oblasti reprodukčního zdraví a plánovaného rodičovství, sexuálně přenosných chorob a epidemiologické ochrany.

b) bez odborného dohledu na základě indikace lékaře nebo odborného pracovníka

1. podílí se na vytváření bezpečného a vhodného prostředí z hlediska reprodukčního zdraví, zdraví žen a novorozenců,
2. zajišťuje cílené preventivní programy.

c) bez odborného dohledu na základě indikace lékaře se specializací v oboru gynekologie a porodnictví provádí ultrazvukové vyšetření plodu. (4)

3 Historický vývoj profese porodní asistentky

Ženy v dávných dobách pravděpodobně rodily bez cizí pomoci. Lze předpokládat, že žena v těžkých chvílích při porodu nebyla úplně sama. Starší nebo zkušenější žena poskytovala rodičce pomoc při porodu. Vývoj postupně prošel od svépomoci přes pomoc příbuzných, později však také přítomnost žen s osobními porodními zkušenostmi. Ve starověku se tak konečně vyčleňují ženy, které takovou činnost mají jako povolání. První zmínky o tomto povolání je možné vysledovat již ve starém Egyptě, později v Řecku, Římě, ale i u Aztéků, Inků a jiných civilizací. Ve starověku se největší význam pro zdárný průběh porodu přikládal různým amuletům, modlitbám a magickým úkonům. (5, 6)

Při porodu úspěšně pomáhaly generace pomocnic, kterým se podařilo shromáždit množství užitečných poznatků. Již ve starém Egyptě bylo známo, jak při příčné poloze obrátit plod tak, aby mohl být normálně porozen. Objevem knihovny asyrského krále ze 7. st. př. n. l. byly získány první písemné doklady ze starověku o vývoji porodnictví. Medicína ve starověku byla založena na magii a kouzlech, spjatá s náboženstvím. Použitím tzv. bylinek těhotných byl ovlivňován průběh porodu z farmakologického hlediska. Nejstarší porodní polohou byla poloha vzpřímená nebo poloha vkleče. Pomůckou k porodu byly porodní stolice k opoře předloktí, s maximálním zapojením břišního lisu. (5, 6, 7)

Znalosti anatomické a fyziologické lze najít i u starých Indů. Dobře popsali známky blížícího se porodu, znali pánev, uložení dělohy, její tvar i známky v těhotenství. Poprvé se u Indů objevuje lékař mužského pohlaví u porodu. V Číně a Japonsku se o rodící ženu staraly výhradně ženy odborně vzdělané. Stud před mužským pohlavím nedovolil rodičce svléknout se před lékařem. Používala se zde medikace u porodu, porodnické operace a císařský řez. U Řeků se objevuje ovlivňování porodních bolestí léky, používání masáží, dilataci porodních cest a používání léků. Péče o ženu a novorozence byla na vysoké úrovni.

Ve středověku zůstává péče o těhotné, rodičky, ženy po porodu i novorozence stále téměř výhradně v rukou porodních bab. Péči poskytovaly nevzdělané i zdravotnický vyučené pomocnice. Budoucí nástupkyně se od porodních asistentek přímo učily pomáháním a sledováním jejich péče o těhotné. (5, 6, 7)

Z tohoto období pochází mnoho rad pro těhotné ženy, například: „*Těhotná nemá být líná a zahálet, ale má mírně popocházet, přílišného tlaku se má vyvarovat a neskákat. Před slehnutím má stoupat rychle do schodů, zpívat a volat, pak slehne prý lehce.*“ (6)

3.1 Historie profese porodní asistentky v českých zemích

První zmínka o stavu porodních pomocnic v českých zemích je z roku 1200 n. l. Ženy mohly povolání porodní báby vykonávat až po 4leté spolupráci se starší porodní bábou. Nová porodní babička po spolupráci se starou byla oprávněna toto povolání vykonávat v rozsahu, který sama uznala za vhodné. V tomto období se lékaři problematikou porodnictví nezabývali.

První česká učebnice pro porodní babičky byla vydána roku 1519. Učebnici vydal mladoboleslavský lékař a tiskař Nicolaus Claudian s názvem „Zpráva a naučení ženám těhotným a babám pupkořezným netoliko prospěšná, ale i potřebná“.

Velký přínos v oblasti vzdělanosti i zdravotnické péče bylo období vlády Marie Terezie. Marie Terezie provedla mnoho reforem ve zdravotnictví. Jejím cílem bylo zlepšení porodnické péče. Důležitým krokem bylo vydání Generálního řádu pro Království české, který byl platný od 24. 7. 1753. V řádu jsou stanovena práva pražských a krajských fyziků, ranhojičů, lékárníků a porodních bab. Jedno z pravidel generálního řádu bylo nošení odznaku po složení zkoušky a přísahy věrnosti. Tímto odznakem se porodní babičky lišily od porodních babiček, které zkoušku nevykonaly. Dalším pravidlem pro porodní babičky bylo nabádání k slušnému chování a zákaz pití alkoholických nápojů. Pro porodní babičky platil přísný zákaz předčasného vypuzení plodu z dělohy a podávání léků šestinedělce i novorozenci. (6)

Prvním profesorem babictví na pražské lékařské fakultě byl chirurg J. Molinari. Praktická výuka probíhala ve Vlašském špitále na Malé straně. V roce 1772 byla přeložena do češtiny nová učebnice pro porodní báby „Vedení k pravému a dokonalému babímu umění, kterýžto Josef Zlobický na český jazyk obrátil“. V období roku 1802 – 1806 přednáší porodnictví profesor teoretického a praktického porodnictví K. Fiedler. Profesor K. Fiedler přednáší v českém a německém jazyce. Dalším významným lékařem a porodníkem byl Antonín Jan Jungman, který vydal první českou učebnici babictví „Úvod k babení“. Koncem 19. století byla zřízena samostatná škola pro porodní báby, která byla vedena lékařem Václavem Rubaškou.

Sociální postavení porodních babiček nebylo dobré, proto bylo jejich snahou zlepšení situace a zakládaly podpůrné spolky a organizace. Počátkem 20. století byl svolán Mezinárodní sjezd porodních babiček, který se konal v Drážďanech. Na tomto sjezdu byla založena Zemská jednota porodních babiček, které vydávají časopis Věstník věnovaný zájmům porodních babiček. V roce 1919 vznikla spojením všech spolků v Čechách

a na Moravě Ústřední jednota porodních asistentek. Snahou této skupiny bylo zlepšit sociální postavení porodních bab. (5, 6, 7)

3.2 Významná jména v historii porodnictví

V historii porodnictví bylo spoustu významných osobností, které měly pro porodnictví velký přínos. V textu níže uvádím několik významných osobností, které významnou měrou přispěly ke zlepšení péče o rodičky.

Hippokrates (460 - 370 př. n. l.), lékař antického Řecka, který byl pokládán za otce lékařství. V jeho spisech se zachovaly příčiny potratu: malá děloha, plodové vejce bez plodu, otevřené hrdlo děložní, znalost i o škodlivosti otřesů v těhotenství. Porody byly vedeny na porodnickém stole nebo na posteli, pomoc u porodu poskytovaly porodní báby. V případě potřeby se snažili pomocníci při porodu vykonat obrat plodu. Hippokratem vytvořené díla: „Corpus Hipocraticum“, jehož součástí jsou spisy „Peri gynakeies fysisos“ (O povaze ženy), „Aforismoí“ (Aforismy), „Peri aforon“ (O neplodnosti). (5, 6)

Aristoteles ze Stageiry (384 - 322 př. n. l.) byl filozof a lékař, který se zmiňuje o krvácení za těhotenství, popisuje těhotenské změny, potrat a změny vzhledu u potrácených plodů, dále délku gestace, vícečetné těhotenství, porodní bolesti a průběh porodu. (5, 6)

Herophilos z Chalkedonu (300 př. n. l.), autor jedné z nejstarších knih pro porodní báby. Popisuje příčinu nepostupujícího porodu, porodnické poznatky v oblasti nedokonalého otvírání děložního hrdla, neprotržený vak blan, slabost dělohy, krvácení, zvětšení dělohy velkým plodem, smrt plodu a další. (5, 6)

Soranus z Efesu (98 - 138 n. l.), autor díla „De arte obstetrica morbisque mulierum“ (O umění porodnickém a nemocech ženských). Dílo, které patřilo po staletí k základním dílům oboru. Soránovo období dosáhlo porodnictví na vysokou úroveň. Přinesl do porodnictví mnoho poznatků: odlišil dělohu a pochvu, popsal menstruaci, abortivní prostředky, doporučuje porodní stolice. Dále je také autorem práce o gynekologii a porodnictví určené porodním bábám „Peri gynaikeion“ (O věcech ženských). Stanovil a vyžadoval vlastnosti, které musí mít žena, která se chce stát pomocnicí při porodu. Pomocnice má mít dobrou paměť, musí být pracovitá, vytrvalá, mravná, spolehlivá se zdravými smysly a silnou konstrukcí. Své ruce má mít upravené s krátce ostříhanými nehty. Měla by mít vlastní zkušenost s porodem a neměla by být příliš mladá. Musí mít praktické i teoretické vzdělání

v oblastech lékařského umění. Mnoho těchto vlastností u porodní asistentky by mělo být, dle mého názoru, zachováno i v současnosti. (5, 6)

Eucharius Roesslin (datum narození není přesně známo – 1526), autor první tištěné učebnice pro porodní báby „Der Schwangeren Frawen und Hebammen Rosengarten“ (Růžová zahrada těhotných žen a porodních bab). Kniha vyšla roku 1513 ve Štrasburku, je psána lidovou formou, tak aby jí mohly rozumět porodní báby a proto se stala velmi rozšířenou a oblíbenou. Učebnice „Růžová zahrada těhotných žen a porodních bab“ obsahuje 12 kapitol, které jsou určeny těhotným ženám a pomocnicím při porodu. (5, 6)

4 Historie vzdělávání porodních asistentek v Pardubickém kraji

V České republice můžeme sledovat požadavky na zvýšení vzdělání porodních asistentek během celého historického vývoje profese. Historie vzdělávání v porodní asistenci v Pardubicích prošla také složitým vývojem. Po dokončení stavby nemocnice jsou zakládány nové pavilony a mezi nimi právě gynekologicko-porodnické oddělení. „Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek“ vzniká 31. června 1930 v Pardubicích pod vedením ředitele profesora doktora Cyrila Gály. Pro přijetí do státního ústavu pro porodní asistentky muselo být splněno několik podmínek. Přijímány byly ženy nejlépe ve věku 25 - 35 let, ženy, které měly ukončenou měšťanskou školu. Pokud uchazečka byla absolventkou jiné školy, musela složit přijímací zkoušky. Tento výcvik trval 10 měsíců a byl ukončen závěrečnou zkouškou. Mezi hlavní předměty, které byly vyučovány, patřily porodnictví a kojení. Dále vedlejší předměty byly nauka o asepti, antisepi, dezinfekci, nauka o obecném zdravotnictví a první pomoci, nauka o zákonech a jiných mravních předpisech. V roce 1950 tento ústav zanikl a vznikla Vyšší sociálně-zdravotnická škola. Studium na tomto ústavu trvalo 4 roky a nabízelo studijní obory porodní asistentka, dětská sestra, ošetřovatelka a zdravotní a sociální pracovnice. V roce 1953 vznikla nejprve tříletá Střední zdravotnická škola, která byla později prodloužena na čtyřleté studium v oboru pouze Všeobecná sestra a Dětská sestra. V roce 1960 byl otevřen řádný dvouletý obor pro porodní asistentky, a v roce 1965 byl studijní obor přejmenován na Ženskou sestru. Důvodem přejmenování oboru bylo rozšíření kompetencí porodních asistentek o péči o gynekologicky nemocné ženy.

V roce 1992 byl navrácen povolání název z Ženské sestry na Porodní asistentku. Studium bylo organizováno jako dvouleté denní studium, do kterého byly přijímány i absolventky nezdravotnických středních škol. Na dálkové jednorozhodné studium byly přijímány absolventky středních zdravotnických škol v oboru zdravotní sestra nebo dětská sestra. 27. května 1996 Ministerstvo školství spolu s Ministerstvem zdravotnictví schválilo tříletý obor Diplomovaná porodní asistentka. Součástí závěrečné zkoušky byla obhajoba absolventské práce, teoretické zkoušky z odborných předmětů a důležitou podmínkou bylo 30 samostatně odvedených porodů a odevzdání závěrečné Absolventské práce.

Od roku 2002 se obor Porodní asistentka stává bakalářským studijním oborem, který je ukončen státní závěrečnou zkouškou. 1. ledna 2002 byl založen Ústav zdravotnických studií Univerzity Pardubice v Pardubicích. 1. ledna roku 2007 byl Ústav zdravotnických studií přejmenován na Fakultu zdravotnických studií, kde vznikla katedra porodní asistence.

Uchazeč o bakalářské studium oboru Porodní asistentka musí mít ukončené středoškolské studium maturitní zkouškou. Tvorba studijního programu respektuje požadavky Evropské unie – věk uchazeče, ukončené vzdělání, kombinace teoretické a praktické výuky. Délka tohoto studia je 4600 hodin a standardní doba studia jsou 3 roky. Teoretická výuka probíhá formou přednášek, seminářů a cvičení. Praktická výuka probíhá od prvního ročníku bakalářského studia a studentka musí za celé tři roky splnit 2300 hodin praktické výuky. Součástí závěrečné zkoušky je obhajoba bakalářské práce, teoretické zkoušky z odborných předmětů – porodnictví a gynekologie, pediatrie, ošetrovatelství a psychologie. Důležitou podmínkou státní závěrečné zkoušky je samostatné odvedení minimálního počtu 30 porodů a splnění dalších odborných výkonů, např. vnitřní a vnější vyšetření klientky, první ošetření novorozence, asistence u porodu, prenatální péče u klientky, provedení epiziotomie a další. Po úspěšné státní závěrečné zkoušce absolvent získá vysokoškolský titul bakalář. (9, 10, 11, 12, 14)

II Výzkumná část

5 Metodika výzkumu

Praktickou část bakalářské práce jsem zpracovala na základě výsledků z dotazníkového šetření. Anonymní dotazník byl sestaven speciálně pro výzkum mé bakalářské práce.

Dotazník je soubor cílených a předem připravených otázek na které respondent odpovídá písemně. (12)

Na začátku vlastní studie jsem vypracovala dotazník o 14 položkách a ověřila jej v pilotním výzkumu. Oslovila jsem 10 respondentek a po vyhodnocení dotazníků byly otázky poupraveny. Vyplněné dotazníky z pilotního výzkumu nebyly ve vlastním výzkumu použity. Některé položky byly upraveny nebo vynechány.

Definitivní dotazník obsahuje celkem 13 položek, které jsou otevřené, uzavřené nebo s možností více odpovědí. Otevřené (nestrukturované) položky nenavrhují respondentovi hotové odpovědi. Je u nich určen předmět, ke kterému se má respondent vyjádřit a odpovídá vlastní odpovědí. Uzavřené (strukturované) položky mají předem připravené varianty odpovědí. Tento typ otázek je výhodný pro rychlé a snadné vyplnění a následné vyhodnocení dotazníků. (12)

5.1 Výzkumný vzorek

Při zpracování výzkumné práce jsem použila dotazník, který jsem rozdala porodním asistentkám pracujícím na porodním sále. Bylo rozdáno 50 dotazníků respondentkám ve věku 23 – 51 let a návratnost dotazníku byla 100%. Návratnost dotazníků byla 100%, protože jsem dotazníky rozdávala osobně nebo určenou osobou a respondentky měly možnost konzultovat nejasné položky při vyplňování dotazníků.

Lokalitou výzkumu byly porodní sály gynekologicko-porodnických oddělení čtyřech nemocnic v České republice. Délka praxe dotazovaných respondentek byla v době 1 - 30 let.

5.2 Zpracování dat

K zpracování výsledků jsem použila počítačový program Microsoft Office Excel. Pro přehlednost jsem jednotlivé data zpracovala do tabulek a grafů. V tabulkách jsou uváděny hodnoty absolutní, relativní a celkové četnosti. Absolutní četnost (n_i) v tabulce představuje počet porodních asistentek odpovídajících na danou otázku. Relativní četnost (f_i) představuje podíl absolutní četnosti a celkové četnosti (n). Relativní četnost je v tabulkách vyjádřena v procentech. Celková četnost (Σ) udává celkový počet respondentek. (4, 5)

Vzorec výpočtu relativní četnosti:

$$f_i (\%) = n_i / n \times 100$$

5.3 Výzkumné záměry

1. Domnívám se, že porodní asistentky znají své kompetence v péči o novorozence.
2. Domnívám se, že porodní asistentky budou znát kompetence týkající se edukace těhotné ženy.
3. Domnívám se, že znalosti porodních asistentek mladší věkové kategorie budou vyšší než znalosti PA starší věkové kategorie.
4. Domnívám se, že porodní asistentky znají své kompetence v péči o rodičku na porodním sále.

6 Analýza a zhodnocení získaných dat

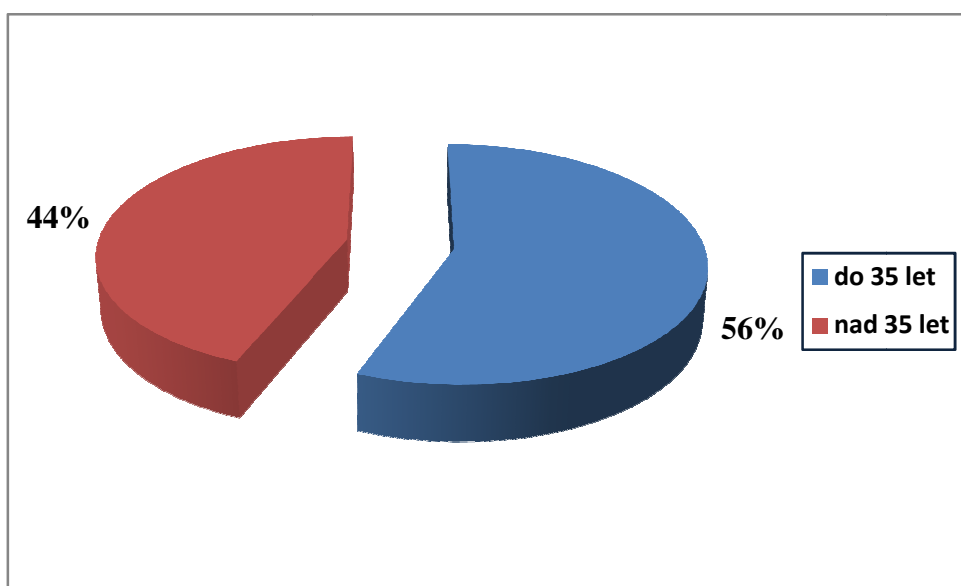
Položka č. 1 - Kolik je Vám let? (doplňte)

Respondentky měly pravdivě vyplnit svůj věk.

Z celkového počtu respondentek je 28 (56%) porodních asistentek ve věku do 35 let, 22 (44%) porodních asistentek ve věku nad 35 let.

Tab. č. 1 Rozdělení respondentek do věkových kategorií

Věk	n_i	f_i (%)
do 35 let	28	56
nad 35 let	22	44
Σ	50	100

Obr. č. 1 Rozdělení respondentek do věkových kategorií

Věková hranice respondentek byla rozdělena na dvě přibližně stejné skupiny. Rozdělení bylo provedeno také dle možnosti ukončeného vzdělání. První skupinou byly ženy do 35 let, které ukončily vzdělání porodní asistentky jako diplomovaná porodní asistentka nebo bakalářské vzdělání v oboru. V druhé skupině byly ženy nad 35 let, které ukončily studium pomaturitním studiem.

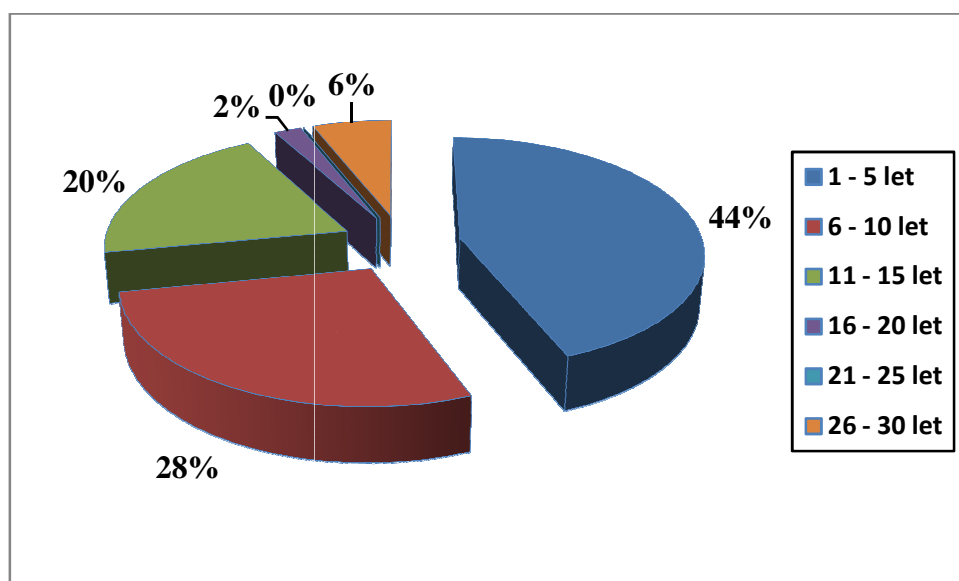
Položka č. 2 - Délka praxe v oboru porodní asistence (doplňte)

Dle délky praxe v oboru porodní asistence bylo 50 (100%) respondentek rozděleno do 6 skupin.

V první skupině v délce praxe od 1 – 5 let bylo 22 (44%) porodních asistentek, v druhé skupině s praxí 6 – 10 let - 14 (28%) porodních asistentek, v třetí skupině s praxí od 11 – 15 let bylo 10 (20%) dotazovaných, v dalších skupinách byly další 4 porodní asistentky.

Tab. č. 2 Délka praxe v oboru porodní asistence

Délka praxe (roky)	n_i	f_i (%)
1 - 5 let	22	44
6 - 10 let	14	28
11 - 15 let	10	20
16 - 20 let	1	2
21 - 25 let	0	0
26 - 30 let	3	6
Σ	50	100

Obr. č. 2 Délka praxe v oboru porodní asistence

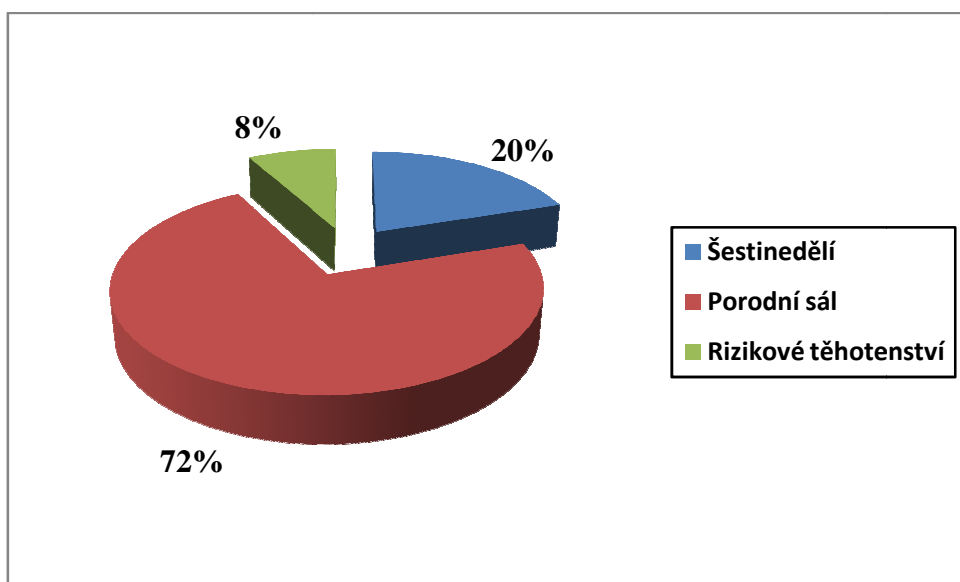
Nejvíce dotazovaných respondentek má délku praxe v oboru od 1 – 5 let.

Položka č. 3 - Oddělení, kde převládala Vaše praxe (doplňte)

Z celkového počtu porodních asistentek převládala praxe u 36 (72%) z nich na porodním sále, u 10 (20%) na oddělení šestinedělí a u 4 (8%) na oddělení rizikového těhotenství.

Tab. č. 3 Oddělení, kde převládala praxe PA

Oddělení	n_i	f_i (%)
šestinedělí	10	20
porodní sál	36	72
rizikové těhotenství	4	8
Σ	50	100

Obr. č. 3 Oddělení, kde převládala praxe PA

Všechny dotazované respondentky pracující na porodním sále, převažují ve své praxi také praxí na porodním sále. Nejmenší zastoupení porodních asistentek, co se týká délky praxe, je na oddělení rizikového těhotenství.

Položka č. 4 - Vzdělání (možnost více odpovědí)

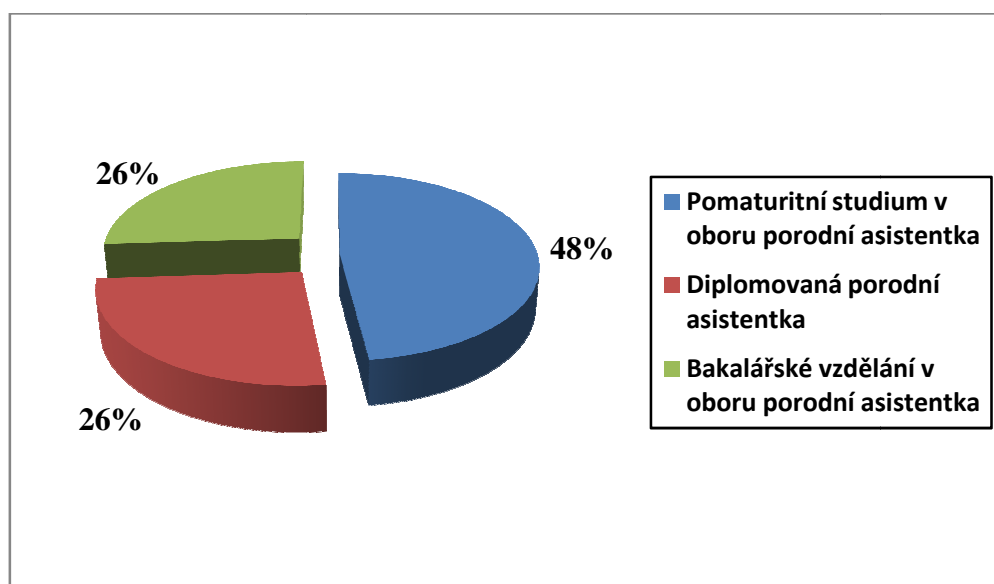
Možnosti odpovědí:

- a) pomaturitní studium v oboru porodní asistentka
- b) diplomovaná porodní asistentka
- c) bakalářské vzdělání v oboru porodní asistentka

Z celkového počtu respondentek má 24 (48%) pomaturitní studium v oboru porodní asistentka, 13 (26%) má vzdělání diplomovaná porodní asistentka a stejný počet dotazovaných 13 (26%) má vzdělání bakalářské v oboru porodní asistentka.

Tab. č. 4 Rozdělení respondentek dle ukončeného vzdělání

Možnosti odpovědí	n_i	f_i (%)
pomaturitní studium v oboru porodní asistentka	24	48
diplomovaná porodní asistentka	13	26
bakalářské vzdělání v oboru porodní asistentka	13	26
Σ	50	100

Obr. č. 4 Rozdělení respondentek dle ukončeného vzdělání

Položka č. 5 - Jakou formu sebevzdělávání upřednostňujete?

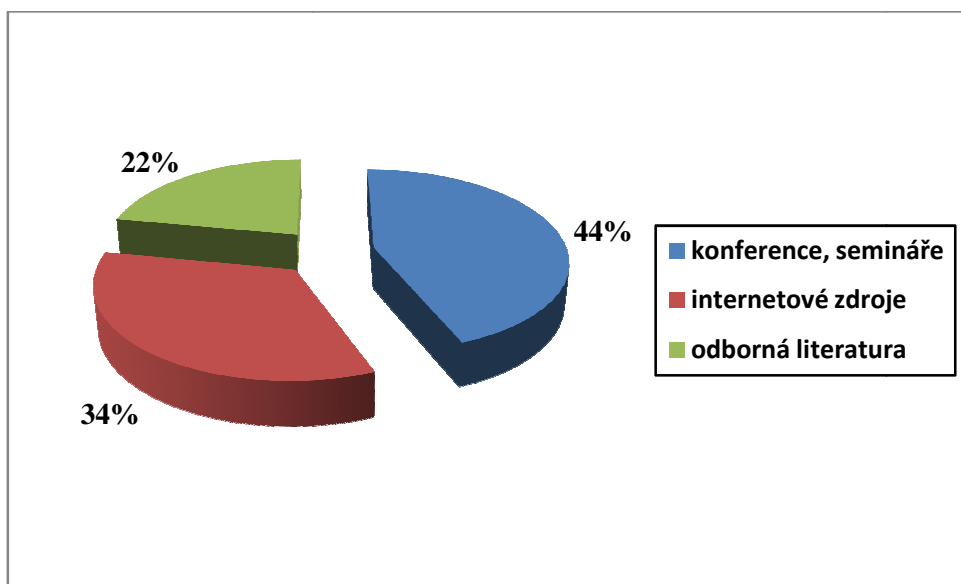
Možnosti odpovědí:

- a) konference, semináře
- b) internetové zdroje
- c) odborná literatura

Z celkového počtu dotazovaných upřednostňuje jako formu sebevzdělávání konference a semináře 22 (44%) respondentek. Internetové zdroje 17 (34%) dotazovaných a přednost odborné literatuře dává 11 (22%) porodních asistentek.

Tab. č. 5 Forma sebevzdělávání

Možnosti odpovědí	n_i	f_i (%)
konference, semináře	22	44
internetové zdroje	17	34
odborná literatura	11	22
Σ	50	100

Obr. č. 5 Forma sebevzdělávání

Z důvodu povinnosti celoživotního vzdělávání zdravotnických pracovníků bylo nejvíce porodních asistentek, které upřednostňují odborné konference a semináře. Domnívám se, že

tomu je především proto, že jsou nuceni z důvodu registrace navštěvovat různé konference a semináře.

Položka č. 6 - Kompetence porodních asistentek upravuje

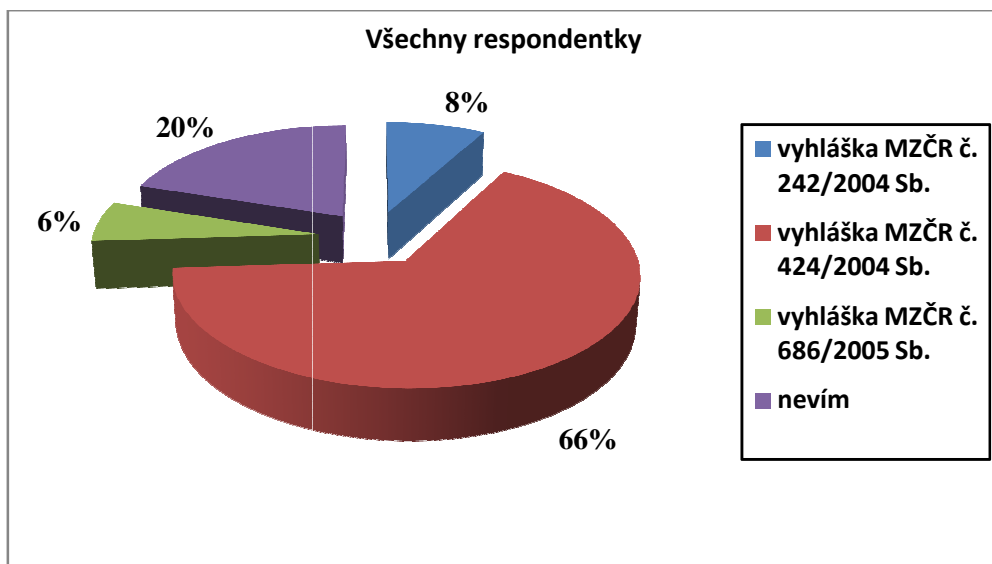
Možnosti odpovědí:

- a) vyhláška MZČR č. 242/2004 Sb.
- b) vyhláška MZČR č. 424/2004 Sb.
- c) vyhláška MZČR č. 686/2005 Sb.
- d) nevím

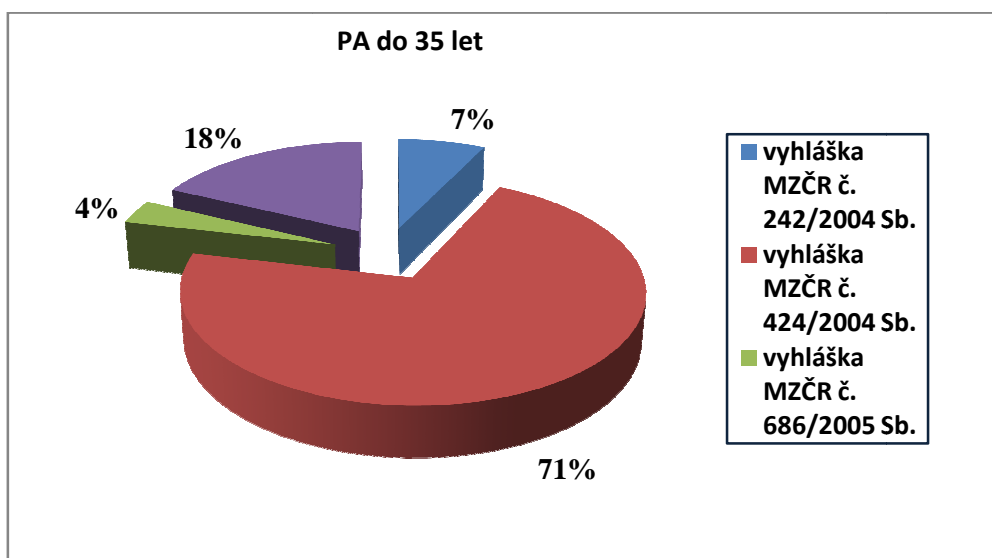
Z celkového počtu respondentek odpovědělo na otázku správně 33 (66%) porodních asistentek. V první věkové kategorii do 35 let odpovědělo správně 20 (71%) dotazovaných. V druhé věkové kategorii nad 35 let odpovědělo správně 13 (59%). Z celkového počtu 50 respondentek jich 10 (20%) označilo odpověď – nevím.

Tab. č. 6 Znalost vyhlášky MZČR

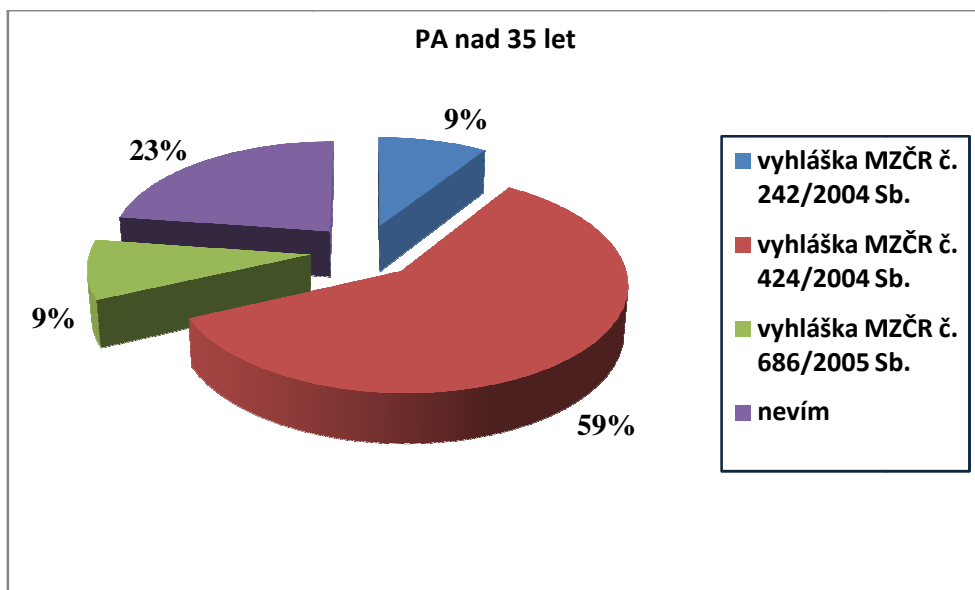
Možnosti odpovědí	Všechny respondentky		PA do 35 let		PA nad 35 let	
	n_i	f_i (%)	n_i	f_i (%)	n_i	f_i (%)
vyhláška MZČR č. 242/2004 Sb.	4	8	2	7	2	9
vyhláška MZČR č. 424/2004 Sb.	33	66	20	71	13	59
vyhláška MZČR č. 686/2005 Sb.	3	6	1	4	2	9
nevím	10	20	5	18	5	23
Σ	50	100	28	100	22	100

Obr. č. 6a Znalost vyhlášky MZČR

Obr. č. 6b Znalost vyhlášky MZČR

Obr. č. 6c Znalost vyhlášky MZČR

Položka č. 7 - Upravuje EU ve své legislativě kompetence PA?

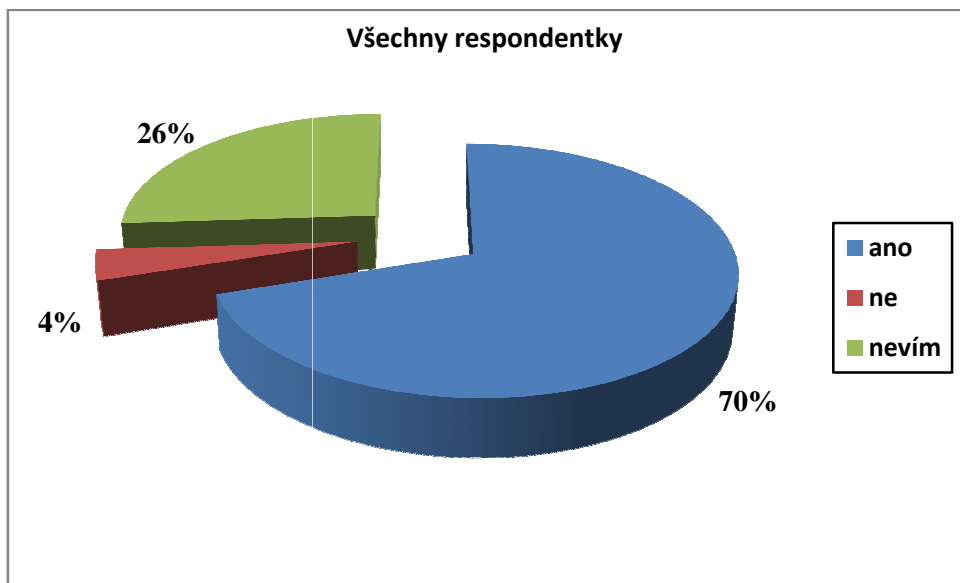
Možnosti odpovědí:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

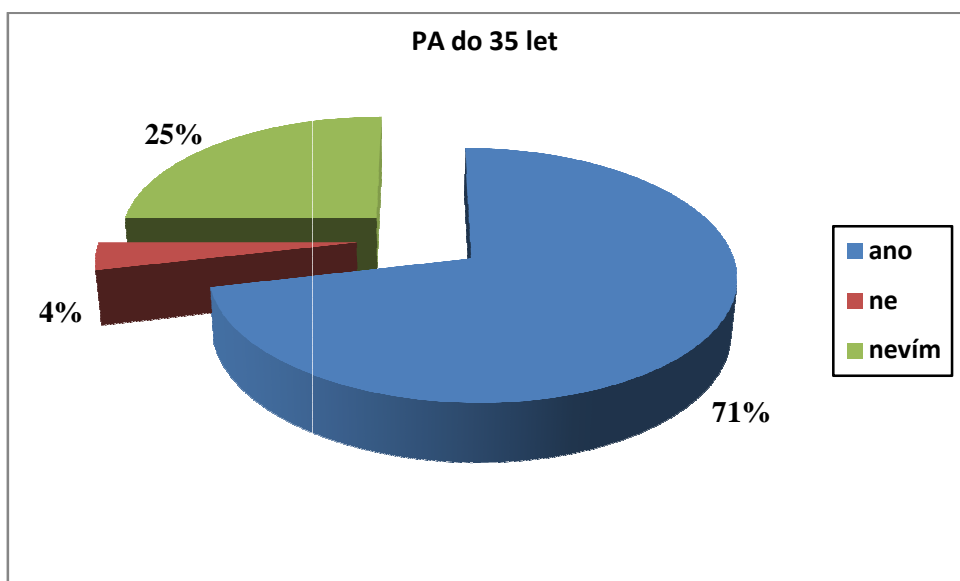
Z celkového počtu odpovědělo správně 35 (70%) dotazovaných. Ve věkové kategorii do 35 let odpovědělo správně 20 (71%) porodních asistentek a v druhé věkové kategorii se výsledky příliš neliší, správně odpovědělo 15 (68%) dotazovaných.

Tab. č. 7 Kompetence PA v legislativě EU

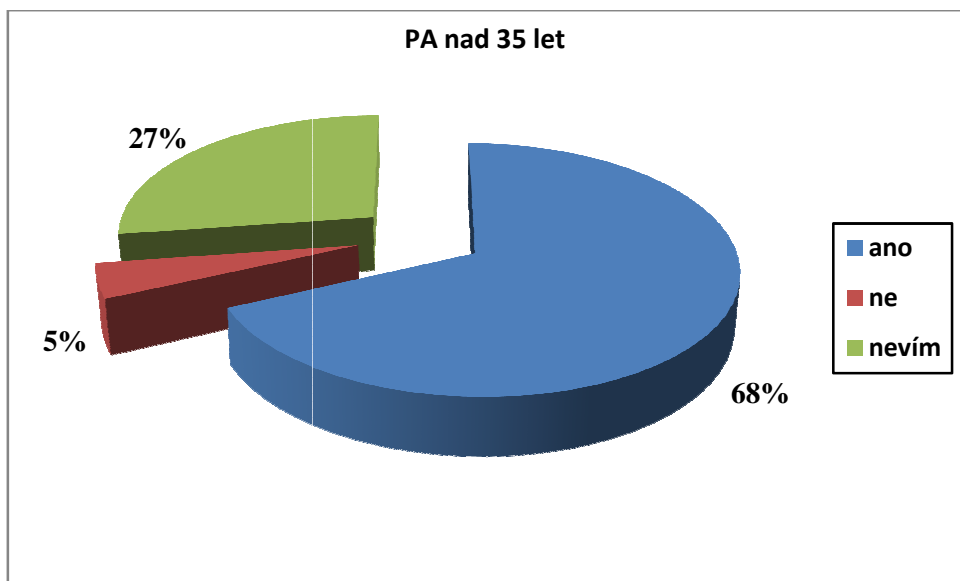
Možnosti odpovědí	Všechny respondentky		PA do 35 let		PA nad 35 let	
	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)
ano	35	70	20	71	15	68
ne	2	4	1	4	1	5
nevím	13	26	7	25	6	27
Σ	50	100	28	100	22	100

Obr. č. 7a Kompetence PA v legislativě EU

Obr. č. 7b Kompetence PA v legislativě EU

Obr. č. 7c Kompetence PA v legislativě EU

Porodní asistentka patří v Evropské Unii mezi tzv. regulovaná povolání. EU stanovuje porodní asistenci určité požadavky, které by měla porodní asistentka pro výkon svého povolání jasně znát. Proto se domnívám, že je velice důležité znát, zda stanovuje Evropská Unie kompetence pro porodní asistentky.

Položka č. 8 - Myslíte si, že je důležité pro vykonávání Vaší práce znát kompetence PA?

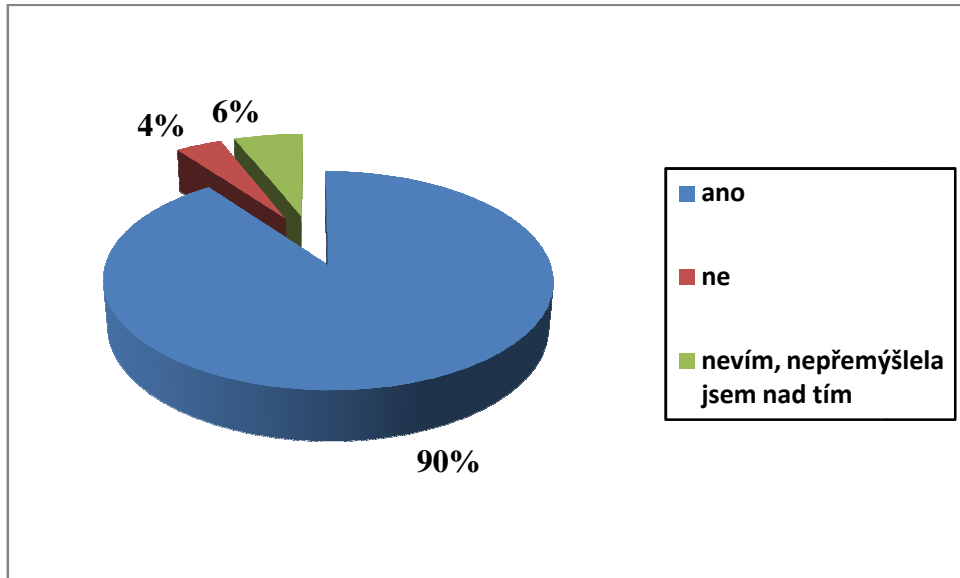
Možnosti odpovědí:

- a) ano, proč?
- b) ne, proč?
- c) nevím, nepřemýšlela jsem o tom

Z celkového počtu odpovědělo 45 (90%) na danou otázku ano, je důležité znát své kompetence z důvodu znalosti náplně práce, z právního hlediska, pro správnou orientaci v práci na porodním sále. Jedna dotazovaná odpověděla, že záleží na oddělení a vedení, co umožní porodním asistentkám vykonávat. Z 50 dotazovaných dvě respondentky (4%) označily odpověď, že není důležité znát kompetence a to z důvodu, že mohou plnit pouze ordinace lékaře.

Tab. č. 8 Důležitost znalostí kompetencí

Možnosti odpovědí	n_i	f_i (%)
ano	45	90
ne	2	4
nevím, nepřemýšlela jsem nad tím	3	6
Σ	50	100

Obr. č. 8 Důležitost znalostí kompetencí

Tato odpověď mě nepřekvapila, domnívám se, že pro každou porodní asistentku je důležitá znalost svých vlastních pracovních kompetencí.

Položka č. 9 - Stojíte na Vašem pracovišti o rozšíření kompetencí PA?

Možnosti odpovědí:

a) ano

b) ne

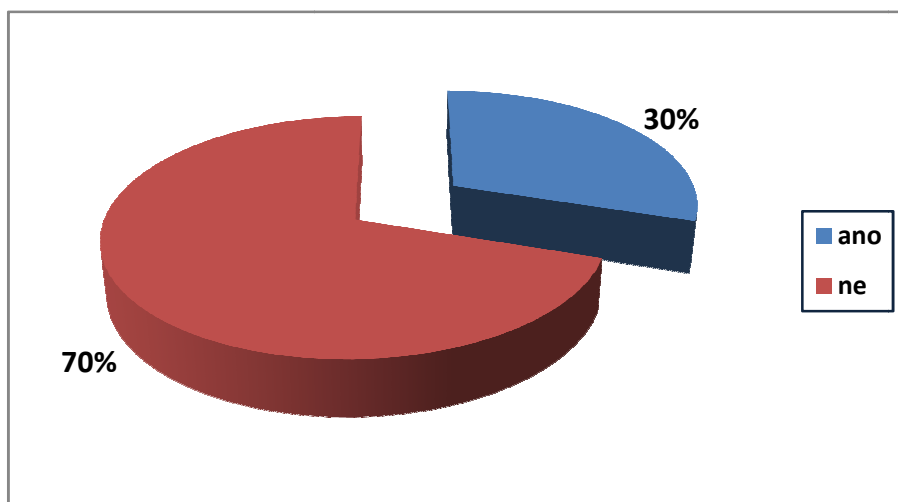
Pokud ano, vypiště o jaké kompetence by se jednalo.

Pokud ne, proč?

Z celkového počtu dotazovaných vybralo 35 (70%) možnost b), že nemají zájem o rozšíření kompetencí. Na otázku proč nejčastěji odpověděly, že nynější kompetence stačí, kompetence na našem pracovišti jsou dost rozsáhlé. 15 (30%) dotazovaných jsou pro, aby jejich kompetence byly rozsáhlejší. Jedná se o rozšíření kompetencí: samostatné vedení fyziologického porodu, ošetření porodního poranění, vyhodnocení CTG záznamu, UZ diagnostika plodu, podávání analgetik a spasmolytik bez ordinace lékaře.

Tab. č. 9 Rozšíření kompetencí

Možnosti odpovědí	n_i	f_i (%)
ano	15	30
ne	35	70
Σ	50	100

Obr. č. 9 Rozšíření kompetencí

Položka č. 10 - Z následujících možností vyberte činnosti patřící mezi kompetence PA. (možnost více odpovědí)

Na výběr bylo 16 odpovědí, z nichž bylo 13 správných. Tři položky, které nepatří mezi kompetence: ordinace léků v průběhu porodu, podávání informací rodiče o jejím zdravotním stavu a případných komplikací a vedení komplikovaného porodu. Z celkového počtu respondentek správně vybralo všech 13 kompetencí 5 (10%) porodních asistentek. 1 – 3 kompetence neoznačilo 33 porodních asistentek a více jak 4 chybné odpovědi mělo 12 asistentek. Nejčastější chybnou odpovědí bylo nevybrání těchto pracovních úkonů mezi kompetence - resuscitace novorozence, ošetření porodního poranění, vedení porodu koncem pánevním, diagnostika těhotenství.

Tab. č. 10 Mezi kompetence PA patří:

Možnosti výběru	n_i
poučení o životosprávě v těhotenství a při kojení	50
rady a pomoc v otázkách sociálně – právních	36
diagnostika těhotenství	18
ordinace léků v průběhu porodu	49
sledování ženy s fyziologickým těhotenstvím	50
vedení fyziologického porodu	50
sexuální výchova	42
v neodkladných případech vedení porodu KP	36
provedení nástřihu hráze	48
ošetření porodního poranění	42
podávání informací rodiče o jejím zdravotním stavu a případných komplikací	42
první ošetření novorozence	50
péče o šestinedělku	49
resuscitace novorozence	35
vedení komplikovaného porodu	49
sledování stavu plodu v děloze	44

Položka č. 11 - Mezi kompetence PA pod přímým vedením lékaře patří? (možnost více odpovědí)

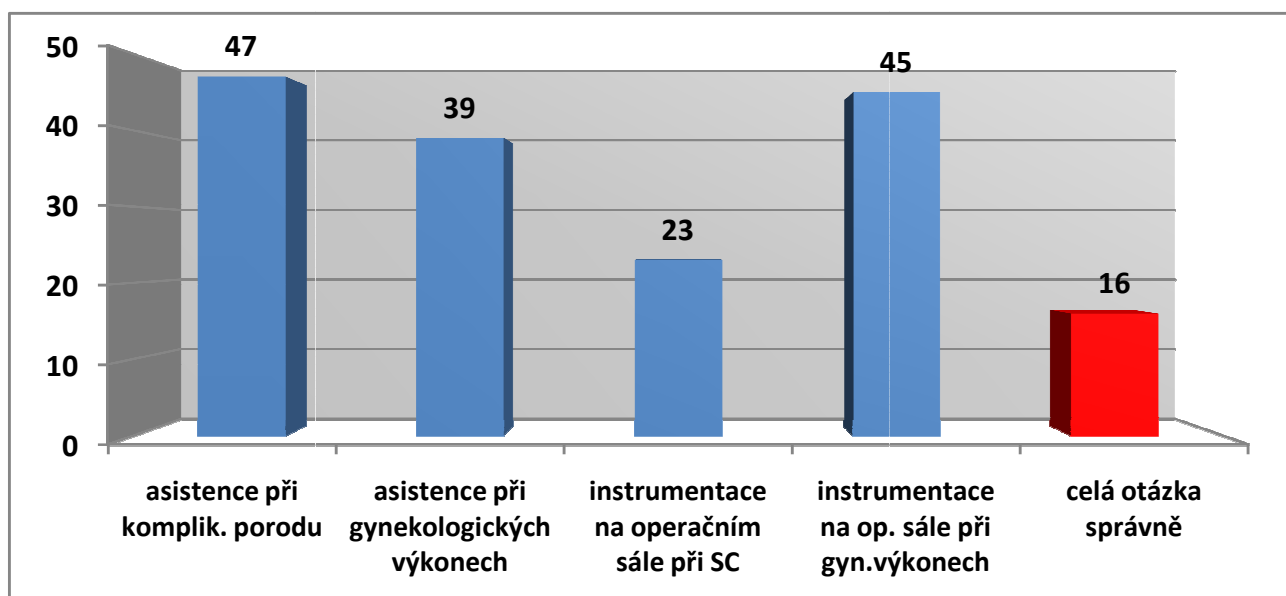
Možnosti odpovědí:

- a) asistence při komplikovaném porodu
- b) asistence při gynekologických výkonech
- c) instrumentace na operačním sále při operačním vedení porodu (císařský řez)
- d) instrumentace na operačním sále při gynekologických operacích

Z celkového počtu respondentek označilo všechny správné odpovědi 16 (32%) porodních asistentek. Správné odpovědi v této položce jsou asistence při komplikovaném porodu, asistence při gynekologických výkonech a instrumentace na operačním sále při SC.

Tab. č. 11 Kompetence PA pod přímým vedením lékaře

Možnosti odpovědí	n _i	f _i (%)
asistence při komplik. porodu	47	
asistence při gynekologických výkonech	39	
instrumentace na operačním sále při SC	33	
instrumentace na op. sále při gyn.výkonech	45	
celá otázka správně	16	32
Σ	50	

Obr. č. 10 Kompetence PA pod přímým vedením lékaře

Instrumentace na operačním sále při gynekologických výkonech patří do kompetencí sester instrumentářek. Tato kompetence nepřísluší porodní asistenci. Při vyhodnocení otázky bylo zjištěno, že 45 respondentek z celkového počtu se domnívá, že tato kompetence patří ke kompetencím porodních asistentek.

Položka č. 12 - Mezi kompetence PA bez odborného dohledu a bez indikace týkající se péče o novorozence patří? (možnost více odpovědí)

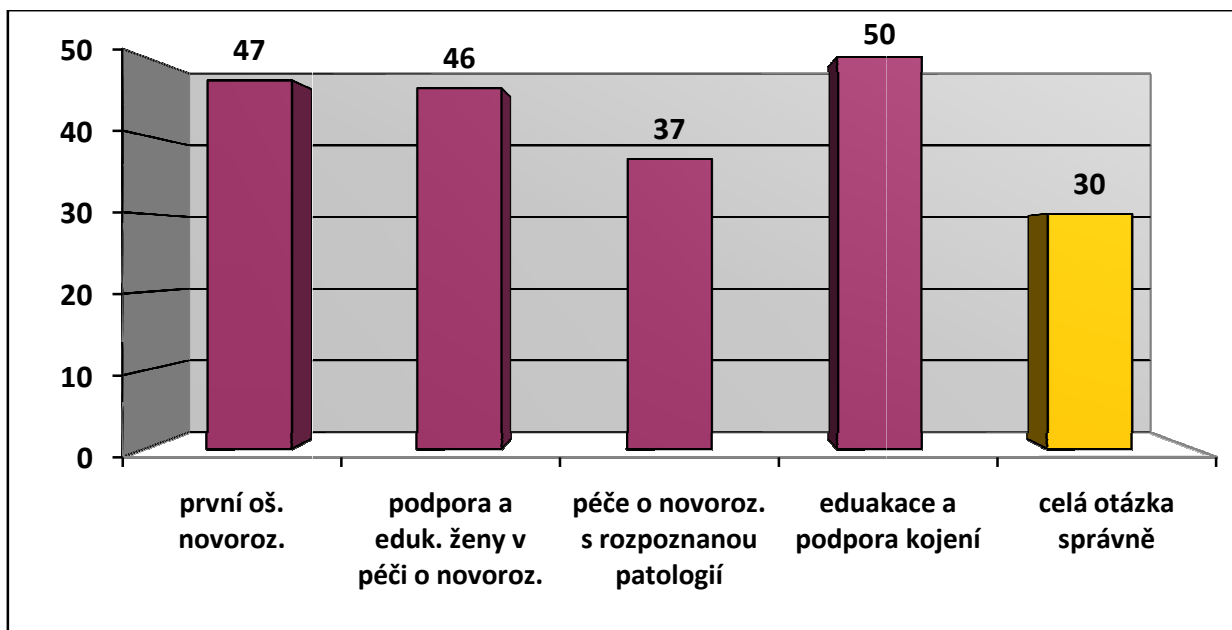
Možnosti odpovědí:

- a) první ošetření novorozence
- b) podpora a edukace ženy v péči o novorozence
- c) péče o novorozence s rozpoznanou patologií
- d) edukace a podpora kojení

Z celkového počtu dotazovaných odpovědělo správně na celou otázku 30 (60%) respondentek. Nejčastější chybnou odpovědí bylo zařazení péče o novorozence s rozpoznanou patologií mezi kompetence.

Tab. č. 12 Mezi komp. PA bez odbor. dohledu a bez indikace týkající se péče o novor. patří:

Možnosti odpovědí	n_i	f_i (%)
první oš. novoroz.	47	
podpora a edukace ženy v péči o novoroz.	46	
péče o novoroz. s rozpoznanou patologií	37	
edukace a podpora kojení	50	
celá otázka správně	30	60
Σ	50	

Obr. č. 11 Graf týkající se kompetencí PA bez odborného dohledu a bez indikace týkající se péče o novorozence

Znalost týkající se kompetencí v péči o novorozence byla dostačující. Do možností odpovědí nepatřila péče o novorozence s rozpoznanou patologií. Péče o takového novorozence patří do rukou sester, které mají specializované vzdělání na péči o novorozence s rozpoznanou patologií.

Položka č. 13 - Bez odborného dohledu a bez indikace může PA edukovat ženu (možnost více odpovědí)

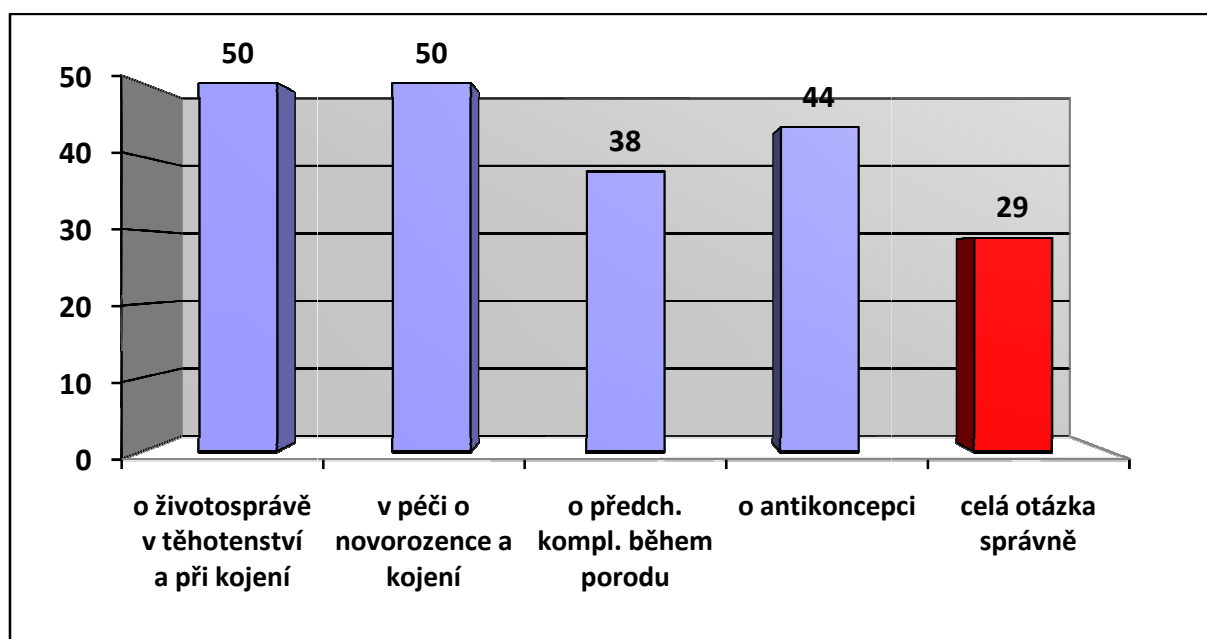
Možnosti odpovědí:

- a) o životosprávě v těhotenství a při kojení
- b) v péči o novorozence a kojení
- c) o předcházení komplikací během porodu
- d) o antikoncepci

Z celkového počtu dotazovaných odpovědělo správně označením všech možností odpovědí 29 (58%) asistentek.

Tab. č. 13 Bez odborného dohledu a bez indikace může PA edukovat ženu

Možnosti odpovědí	n _i	f _i (%)
o životosprávě v těhotenství a při kojení	50	
v péči o novorozence a kojení	50	
o předcházení komplikací během porodu	38	
o antikoncepci	44	
celá otázka správně	29	58
Σ	50	

Obr. č. 12 Bez odborného dohledu a bez indikace může PA edukovat ženu

Znalost kompetencí týkající se edukace ženy byla dostatečná. Nejčastěji neoznačily porodní asistentky možnost edukace klientky o předcházení komplikací během porodu.

7 Diskuse

V mé závěrečné teoreticko-výzkumné práci zaměřené na znalost porodních asistentek o jejich kompetencích, jsem si stanovila 4 výzkumné záměry. Tato diskuse obsahuje shrnutí odpovědí a výsledků, které vyplynuly z dotazníkového šetření.

V bakalářské práci jsem si stanovila následující výzkumné záměry:

1. Myslím si, že porodní asistentky znají své kompetence v péči o novorozence.

Zhodnocení tohoto výzkumného záměru vzniklo na základě výsledků otázky č. 12, ve které oslovené respondentky vybíraly kompetence porodní asistentky v péči o novorozence. Na výběr měly ze 4 položek, z nichž byly 3 správné. Tento **výzkumný záměr se potvrdil**. 60 % respondentek z celkového počtu dotazovaných odpovědělo na celou otázku správně. Více než ¼ odpovídajících vybralo nesprávně kompetenci – péče o novorozence s rozpoznanou patologií. (Tab. č. 12, Obr. č. 11). Domnívám se, že je velice důležité znát kompetence týkající se péče o novorozence, neznalost těchto kompetencí může způsobit spoustu negativních aspektů až smrt plodu.

2. Domnívám se, že porodní asistentky budou znát kompetence týkající se edukace těhotné ženy.

Tento výzkumný záměr byl zhodnocen na základě otázky č. 13, ve které respondentky vybíraly ze 4 možných variant, kdy všechny byly správné. Možnosti odpovědí se týkaly edukace porodních asistentek o životosprávě v těhotenství a při kojení, v péči o novorozence a kojení, o předcházení komplikací během porodu a edukace o antikoncepci. **Výzkumný záměr se potvrdil**. Více než polovina oslovených respondentek vybrala všechny správné možnosti odpovědí. ¼ dotazovaných nezařadilo mezi kompetence edukaci o předcházení komplikací během porodu. (Tab. č. 13, Obr. č. 12). Kompetence týkající se edukace těhotné ženy jsou velice důležité pro profesionální vystupování porodní asistentky. Právě porodní asistentky jsou ty, kterých se nejčastěji těhotná žena ptá na informace spojené s těhotenstvím, porodem a poporodním obdobím. Porodní asistentka by měla provádět edukaci každé těhotné ženy a žen po porodu.

3. Domnívám se, že znalosti porodních asistentek mladší věkové kategorie budou vyšší než znalosti PA starší věkové kategorie.

Na základě položek č. 1, 4, 6, 7 a 10 byl vyhodnocen výzkumný záměr č. 3. Po vyhodnocení položky č. 1 byly dotazované respondentky rozděleny do dvou věkových kategorií. První věková kategorie byla do 35 let. Druhá věková kategorie nad 35 let. Důvodem tohoto dělení bylo získání dvou skupin s podobným počtem respondentek. Předpokládala jsem, že znalosti mladší věkové kategorie budou dostatečnější než znalosti druhé věkové kategorie. Domnívala jsem se, že porodní asistentky v první skupině budou znát dostatečněji své kompetence vzhledem k danému ukončení studia. Dále také vzhledem k náročnosti bakalářského studia a vysokým nárokům na studenta. Tento **výzkumný záměr se nepotvrdil**. Znalosti porodních asistentek v obou skupinách se příliš neliší. V otázce č. 6 a č. 7 byly odpovědi obou věkových kategorií srovnatelné. V položce č. 10, kde respondentky vybíraly jednotlivé kompetence, se znalosti také značně nelišily. (Tab. č. 1, 4, 6, 7 a 10, Obr. č. 1, 4, 6a, 6b, 6c, 7a, 7b, 7c)

4. Domnívám se, že porodní asistentky znají své kompetence v péči o rodičku na porodním sále.

Zhodnocení posledního výzkumného záměru proběhlo na základě položky č. 10. Tento **výzkumný záměr se potvrdil**, znalost kompetencí byla dostatečná. Nejčastější chybnou odpovědí bylo nezařazení diagnostiky těhotenství mezi kompetence porodních asistentek. Mohlo to být důvodem nesprávné formulace kompetence a mohlo tak dojít k nepochopení ze strany respondentek. Mezi kompetence porodní asistentky nebylo nejčastěji vybráno: ošetření porodního poranění, resuscitace novorozence, vedení porodu koncem pánevním (Tab. č. 10). Zamyslela jsem se nad důvodem neznalosti právě těchto kompetencí. Může to být způsobené tím, že porodní asistentky tyto kompetence na svých pracovištích nevykonávají a právě proto je ani neznají.

Mimo stanovené výzkumné záměry vyplynuly z mé výzkumné práce další zajímavé závěry. $\frac{3}{4}$ dotazovaných respondentek upřednostňuje jako formu sebezvdělávání konference a semináře. Více než polovina porodních asistentek upřednostňuje internetové zdroje. 22 % porodních asistentek volí nejčastěji odbornou literaturu (Tab. č. 5, Obr. č. 5).

V položce č. 8 respondentky hodnotily, zda je důležité znát kompetence porodních asistentek pro vykonávání jejich práce. V 90 % výsledků je důležitá znalost kompetencí pro

vykonávání profese porodní asistentky (Tab. č. 8, Obr. č. 8). Překvapující odpovědí byla odpověď, že není důležité znát kompetence k vykonávání profese. Mezi udávaný důvod patřilo, že může porodní asistentka plnit pouze ordinace lékaře.

V položce č. 8 respondentky odpovídaly, zda stojí o rozšíření kompetencí na svých pracovištích. 70 % asistentek nechce rozšířit kompetence. 30 % stojí o rozšíření kompetencí např. vedení fyziologického porodu, ošetření porodního poranění, ultrazvuková diagnostika, podávání analgetik a spasmolytik bez ordinace lékaře. Odpověď na rozšíření kompetencí a podávání spasmolytik a analgetik mě velice překvapila. Tato kompetence přísluší lékařům a podávání léků během porodu je velice rizikové. (Tab. č. 9, Obr. č. 9)

Porodní asistentky by si měly být vědomy, že znalost kompetencí je k vykonávání povolání porodní asistentky velice důležitá. Vlastní výzkum by mohl být malou inspirací porodním asistentkám ke snaze o lepší znalosti týkající se legislativy v porodní asistenci.

Závěr

Bakalářská práce na téma **Kompetence porodních asistentek** se zabývá znalostmi kompetencí u porodních asistentek pracujících na porodních sálech v České republice. Cílem práce bylo zjistit znalost kompetencí u porodních asistentek pracujících na porodním sále. Konkrétněji jsem zjišťovala znalost týkající se informovanosti porodních asistentek o rozsahu kompetencí v péči o novorozence, o kompetencích v edukaci o těhotnou ženu a o kompetencích v péči o klientku na porodním sále. Všechny mnou stanovené cíle byly splněny. Znalost kompetencí u porodních asistentek byla zjištěna a v diskusi výše popsána.

Cílem každé porodní asistentky by mělo být zvyšování své prestiže a kvalifikace. Z vlastního výzkumu vyplynulo, že by měla být zlepšena znalost týkající se legislativy v porodní asistenci. Porodní asistentka hraje nezastupitelnou roli v oboru porodnictví. Práce porodní asistentky je těžké, náročné, ale nádherné poslání, které si zaslouží velký obdiv. Každá porodní asistentka by si měla vážit toho, že právě ona může být u zrodu nového života a být velkou oporou ženě, která se stává matkou.

Soupis bibliografických citací

- 1) Wikipedie, otevřená encyklopedie. Kompetence. [online]. [cit. 2009-10-23]. Dostupné z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kompetence> >.
- 2) ALEXANDER, M. F.-RUNCIMAN, P. J. Struktura kompetencí všeobecné sestry podle ICN. Brno : Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2003. 57 s. ISBN 80-7013-392-9.
- 3) Zákon MZČR č. 96/2004 Sb. ze dne 4. února 2004 *O podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zdravotních zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních)*. [online]. [cit. 2009-10-23] Dostupné z WWW: < <http://www.aperio.cz/porodnictvi/legislativa.shtml#962004> >.
- 4) Vyhláška MZČR č. 424/2004 Sb. ze dne 30. června 2004, *kteřou se stanoví činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků*. [online]. [cit. 2009-10-23]. Dostupné z WWW: < <http://www.helcom.cz/download/integrace/037zdrav.pdf> >.
- 5) DOLEŽAL, A. *Od babictví k porodnictví*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0277-6.
- 6) VRÁNOVÁ, V. *Historie babictví a současnost porodní asistence*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1764-6.
- 7) LEMON 1. 1 vyd. Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně. 1997. ISBN 80-7013-234-5.
- 8) LENDEROVÁ, M. Od porodní báby k porodní asistence In : *Theatrum historiae 1. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice*. Pardubice. 2006. s. 129-141. ISBN 80-7194-875-8.
- 9) Směrnice Rady ze dne 21. ledna 1980 80/155 EHS *o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodních asistentek a jejího výkonu*. [online]. [cit. 2009-10-23]. Dostupné z WWW: < <http://www.pdcap.cz/Texty/PA/Zakon96a424.html> >.
- 10) Vachková, E., Beránková S. Historie vzdělávání porodních asistentek v Pardubicích. *Sestra*. 2004, roč. 14, č. 9, s. 56-57. ISSN 1210-0404.
- 11) Studijní plán Univerzity Pardubice, Fakulta zdravotnických studií
- 12) NCO-NZO Porodní asistentka. Obory specializačního vzdělání. [online]. [cit. 2010-5-1]. Dostupný z WWW: < <http://www.nconzo.cz/web/vzdelavani/91> >.
- 13) MORAVCOVÁ, M. *Vzdělávání v porodní asistenci*. 2009. Chrudim.

- 14) ČECH, E. a kol. *Porodnictví*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1999. ISBN 80-169-55-3.
- 15) CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-7076-798-9.
- 16) ZDANOVCOVÁ, Iva. *Prestiž povolání porodní asistentky v České a Slovenské republice*. Pardubice, 2008. 63 s. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

Seznam příloh

Příloha A - Dotazník rozdáváný porodním asistentkám

Příloha B – Zákon a vyhlášky vztahující se k výkonu povolání porodní asistentky v ČR

Příloha A

Dotazník rozdáváný porodním asistentkám

DOTAZNÍK

Vážené kolegyně,

jmenuji se Veronika Rejmanová a jsem studentka studijního oboru Porodní asistentka na Fakultě zdravotnických studií Univerzity Pardubice. Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila: **Kompetence porodních asistentek v České republice**. Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela anonymní a získané údaje budou zpracovány pouze v mé bakalářské práci.

Předem děkuji za Vaši spolupráci.

Veronika Rejmanová

1. **Váš věk:**

2. **Délka praxe v oboru porodní asistence:**

3. **Oddělení, kde převládala Vaše praxe:**

4. **Vzdělání** (možnost více odpovědí):
 - a) pomaturitní studium v oboru ženská sestra nebo porodní asistentka
 - b) diplomovaná porodní asistentka
 - c) bakalářské vzdělání oboru porodní asistentka

5. **Jakou formu sebevzdělávání upřednostňujete?**
 - a) konference, semináře
 - b) internetové zdroje
 - c) odborná literatura

6. **Kompetence porodních asistentek (PA) upravuje:**
 - a) vyhláška MZČR č. 242/2004 sb.
 - b) vyhláška MZČR č. 424/2004 sb.
 - c) vyhláška MZČR č. 686/2005 sb.
 - d) nevím

7. **Upravuje EU ve své legislativě kompetence PA?**
 - a) ano
 - b) ne
 - c) nevím

8. Myslíte si, že je důležité pro vykonávání Vaší práce znát kompetence PA?

a) ano

- Proč:

b) ne

- Proč:

c) nevím, nepřemýšlela jsem o tom

9. Stojíte na Vašem pracovišti o rozšíření kompetencí PA?

a) ano

b) ne

Pokud ano, vypište o jaké kompetence by se jednalo?

Pokud ne, proč?

10. Z následujících možností vyberte činnosti patřící mezi kompetence PA. (možnost více odpovědí)

- poučení o životosprávě v těhotenství a při kojení
- rady a pomoc v otázkách sociálně – právních
- diagnostika těhotenství
- ordinace léků v průběhu porodu
- sledování ženy s fyziologickým těhotenstvím
- vedení fyziologického porodu
- sexuální výchova
- v neodkladných případech vedení porodu koncem pánevním
- provedení nástřihu hráze
- ošetření porodního poranění
- podávání informací rodiče o jejím zdravotním stavu a případných komplikací
- první ošetření novorozence
- péče o šestinedělku
- resuscitace novorozence
- vedení komplikovaného porodu
- sledování stavu plodu v děloze

11. Mezi kompetence PA pod přímým vedením lékaře patří? (možnost více odpovědí)

a) asistence při komplikovaném porodu

b) asistence při gynekologických výkonech

c) instrumentace na operačním sále při operačním vedení porodu (císařský řez)

d) instrumentace na operačním sále při gynekologických operacích

12. Mezi kompetence PA bez odborného dohledu a bez indikace týkající se péče o novorozence patří: (možnost více odpovědí)

- a) první ošetření novorozence
- b) podpora a edukace ženy v péči o novorozence
- c) péče o novorozence s rozpoznanou patologií
- d) edukace a podpora kojení

13. Bez odborného dohledu a bez indikace může PA edukovat ženu: (možnost více odpovědí)

- a) o životosprávě v těhotenství a při kojení
- b) v péči o novorozence a kojení
- c) o předcházení komplikací během porodu
- d) o antikoncepci

Děkuji za Váš čas

Veronika Rejmanová

Příloha B

Zákon a vyhlášky vztahující se k výkonu povolání porodní asistentky v ČR

Zákon 96/2004 Sb.	zákon ze 4. února 2004 upravující podmínky a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních).
Vyhlášky	
39/2005 Sb.	pojednává o odborné způsobilosti k výkonu povolání porodní asistentky absolvováním akreditovaného studijního programu
394/2004 Sb.	upravuje podrobnosti o konání atestační zkoušky, zkoušky k vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu, závěrečné zkoušky akreditovaných kvalifikačních kurzů
423/2004 Sb.	upravuje kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu povolání zdravotnického pracovníka bez přímého nebo odborného dohledu zdravotnických pracovníků
424/2004 Sb.	stanovuje odbornou činnost zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků § 4 vyhlášky 424/2004 odst. 1, 3, 4 pojednává o činnostech všeobecné sestry, které může vykonávat i porodní asistentka § 5 vyhlášky 424/2004 upravuje činnosti, které PA může vykonávat na základě svého vzdělání a bez přímého dohledu